

IPARI ROBOTOK

Ipari robotok irányítása, programozása

5. előadás

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

TARTALOMJEGYZÉK

1. ROBOTVEZÉRLÉSEK TÍPUSAI
2. ROBOTOK PROGRAMOZÁSA

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

A ROBOTOK IRÁNYÍTÁSA

A robotkar egy előre definiált útvonalon, pályán visz végig egy szerszámot, megfogót, szórópisztolyt, stb., és a pálya bizonyos pontjain ezekkel különféle műveleteket végez. Felépítésük mozgásuk meghatározottsága alapján a robotvezérlések típusai:

- Pick and place robot (manipulátor) vezérlések
- Pontvezérlésű robotok
- Pályavezérlésű robotok
- Teach-in play-back (lejátszós) robot vezérlés

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

- ❖ **Pick and place robot** (manipulátor) vezérlések
 - ✓ Koordinátáinként két (esetleg néhány) diszkrét pozícióba vezérelhetők.
 - ✓ A mozgások sorrendjét (szekvenciáját) egyszerű vezérlő (pl. PLC adja).
 - ✓ A pozíciók kijelölése mechanikus ütközőkkel, vagy más kétállású szenzorral történik. Programozáskor az ütközők állítandók és a vezérlés szekvenciája átprogramozandó.
 - ✓ Egyszerű feladatokhoz (pl. adagolás, rakodás) használhatók.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

❖ Pontvezérlésű robotok

✓ A robot programozott pontja áthalad egy pontsorozattal adott útvonalon, de két – szomszédos – pont között a pálya csak hozzávetőlegesen ismert, mert a csuklók nincsenek egymással szinkronizálva.

✓ A vezérlés az adott pontokból – inverz transzformációval – kiszámítja a csukló koordinátákat, és alapjelként átadja a szervohajtásoknak végrehajtásra.

✓ Programozásuk – a pontsorozat megadása útján történik betanítással, vagy számítógépes támogatással.

Ezt a vezérlést **PTP (Point to Point)** irányításnak nevezik.

IPARI ROBOTOK

- ❖ **Pályavezérlésű robotok CP (Continuous Path)**
 - ✓ A (csuklónként elhelyezett) szervohajtások közös órajellel működő alapjelképzőről (interpolátor) kapják alapjelüket, amelyet követnek, ezért a tengelyek sebessége egymáshoz szinkronizált, és a robot követi az előírt pályát.
 - ✓ A legáltalánosabban használható, összetett robotvezérlés.
 - ✓ Szereléshez, megmunkáláshoz, hegesztéshez is alkalmasak.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

- ❖ Teach-in play-back (lejátszós) robot vezérlés
 - ✓ Egy nagy kapacitású információtároló (pl. mágneses adathordozó), melyen a betanítás szakaszában felvett csukló koordinátákat tárolja a futó idő függvényében.
 - ✓ Felépítése egyszerű.
 - ✓ Nem tartalmaz aritmetikai egységet és interpolátort.
 - ✓ Rendszertechnikailag jelentősen eltér az előző típusoktól.
 - ✓ Alkalmazási területe: festés, csiszolás.
 - ✓ A program módosítása körülményes.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

A következő egységek szükségesek egy robot vezérlési feladatainak elvégzéséhez:

- ❖ CPU és aritmetikai processzor modul
- ❖ Memória modul a program illetve pályaadatok tárolásához
- ❖ Külső adattároló
- ❖ Kezelő egység (terminál)
- ❖ Kézi vezérlő egység
- ❖ I/O
 - Bináris modul
 - Analóg I/O
 - Digitális egység
 - Egyéb interface-ek soros/párhuzamos egység
- ❖ Szervo modul a motorszabályozáshoz
- ❖ Egyéb közvetlen szerszámvezérlő egységek

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

Robotok programozása

A robotok programozásának lehetséges módszerét döntő módon meghatározza

- a vezérlés típusa és
- intelligenciája.

Elterjedt módszerek:

- ❖ Egyszerű betanítás
- ❖ Programnyelvi utasításokkal történő programozás
- ❖ Kombinált módszerek

IGM-KUKA hegesztőrobot programozó-konzolja

IPARI ROBOTOK

Robotok programozása

❖ Egyszerű betanítás

✓ Elsősorban teach-in play-back vezérlésű robotok programozási módja, de lehet ilyen a pont- és a pályavezérlésű robotoknál is.

✓ Betanításkor: a robotcsuklókat mozgató szervók ellazíthatók, kézzel mozgathatók, ezalatt a vezérlés a futó idő függvényében „lerakja” a csuklókoordinátákat.

✓ A betanítás másik módja: a robot szimulátorral (a robot kicsinyített hasonmása, amelyet kézzel mozgatnak) történő mozgatása. A robot követi a szimulátor csuklóinak mozgását és tárolja a koordinátákat

IPARI ROBOTOK

Robotok programozása

- ❖ Programnyelvi utasításokkal történő programozás
 - ✓ Elvben minden univerzális programnyelv alkalmas robotok programozására
 - ✓ A feladat speciális természetéből következően mégis célszerű volt olyan programnyelvek kifejlesztése, amelyeken a tipikus feladatelemek, mint koordináta-transzformációk, effektor- és szenzorvezérlés könnyen programozhatók

IPARI ROBOTOK

Robotok programozása

- ❖ Programnyelvi utasításokkal történő programozás
 - ✓ Ilyenek például az SRL (Structured Robot Language), a PASRO (PAScal for ROBots), ROBEX (ROBot EXapt), ARLA (ASEA Robot Language), BAPS (Bosch Advanced Programming System), SRCL (Siemens Robot Control Language), ROLF (Robot Language Formula), ROBOTstar, AL (Assembly Language), AML (A Manufacturing Language), HELP, VAL (Variable Assembly Language), SIGLA (SIGma LAnguage).

IPARI ROBOTOK

Robotok programozása

- ❖ Programnyelvi utasításokkal történő programozás
 - ✓ A programnyelvek szintaktikai szabályok szerint épülnek fel.
 - ✓ A koordinátákat előzetes számítás útján kell meghatározni és programozni.
 - ✓ A robotprogramozási nyelvek felépítése hasonlít a számítástechnikai programnyelvekhez.
 - ✓ Programozási szintjük megfelel a robotvezérlés intelligencia szintjének.

IPARI ROBOTOK

- ❖ Programnyelvi utasításokkal történő programozás
- ✓ Utasítástípusok:
 - a. Környezetet definiáló, leíró utasítások (POINT, DEFINE)
 - b. mozgást leíró utasítások (MOVE, SPEED..)
 - c. Logikai, aritmetikai utasítások (AND, OR, +, -, DISTANCE)
 - d. a végrehajtás sorrendjét meghatározó utasítások, szubrutin definiáló és hívó utasítások (JUMP, CALL)
 - e. megfogó (effektor) működtetés (OPEN, CLOSE)
 - f. Input, output utasítások (INPUT, OUTPUT)

IPARI ROBOTOK

Robotok programozása

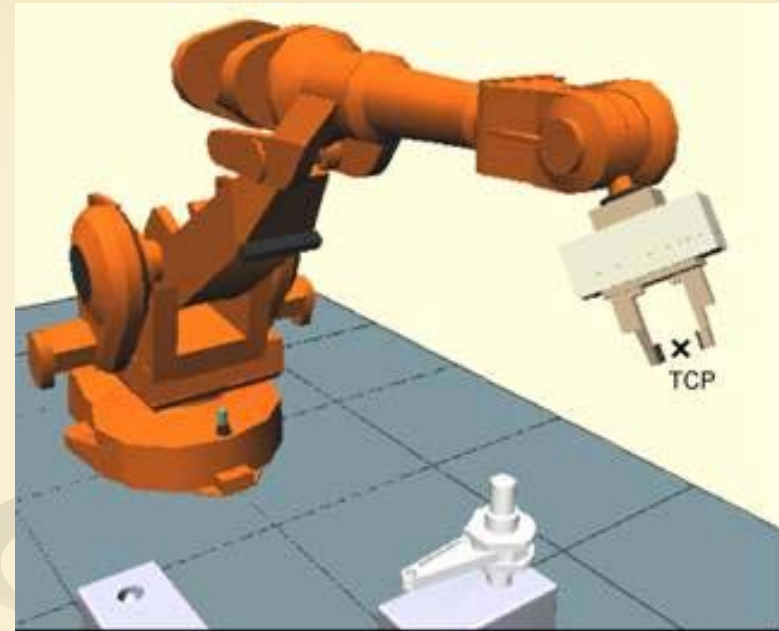
❖ Kombinált módszerek

Általában programnyelvi utasításokat használ, de a kritikus koordináta pontok betaníthatók a robot mozgatása útján, és a program hivatkozhat ezekre a pontokra (VAL).

IPARI ROBOTOK

Robotok programozása

Minden egyes szerszámra vagy megfogóra egy úgynevezett szerszám-középpontot (**TCP, Tool Center Point**) definiálunk. Ez lehet a festékszórópisztoly szórófeje, vagy az a pont, ahol az ujjak megfogják a munkadarabot. Pályabejárás alatt mindig a TCP adott pályájú mozgását értjük. Ezalatt a TCP pozíciója és orientációja (elfordulása) is a megkívánt módon változik.

IPARI ROBOTOK

Robotok programozása

A pályabejárás megtervezésénél még egyéb tényezőkre is ügyelnünk kell. Figyelembe kell vennünk a robot munkaterét:

- Milyen messze tud kinyúlni a kar, mit tudunk vele elérni pl. a szerelőasztalon?
- Hol vannak azok a „holt terek” az elvileg ideális munkatéren belül, amelyek az okoz, hogy a robot ízületei csak bizonyos szögtartományban képesek elfordulni, elcsavarodni?
- Milyen akadályok nehezítik a robot szabad mozgását?

IPARI ROBOTOK

A robotprogramozás két nagy csoportra osztható:

- ON-LINE,
- OFF-LINE.

Az **ON-LINE** programozás: magát a robotot programozzák.

➤ Előnye, hogy a programozó számításba tudja venni a munkaterületen elhelyezkedő tárgyakat és azonnal ellenőrizni tudja a működést.

➤ Hátránya: különösen ipari szempontból jelentős a programozás idejére a robotot le kell állítani, tehát ezalatt nem dolgozik.

IPARI ROBOTOK

A robotok programozásának módjai

A sokfajta elvégzendő munkafolyamat, illetve az ezekhez tervezett különféle robotok más és más programozási technikákat igényelnek. Az ún. **ON-LINE** *programozás* megköveteli a robot jelenlétét: a robotot vagy annak modelljét mozgatva tanítjuk be a bejárando útvonalat.

Az **OFF-LINE** *programozási* mód alkalmazásakor nincs szükségünk a robotra, egy számítógép mellett ülve, 3 dimenziós objektum-szimuláció segítségével, vagy egyszerű szöveges bevitellel írjuk meg a programot.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

ON-LINE programozás

Az online programozás fogalma különböző technikákat takar:

➤ **Direkt betanítás (Direct Teach-In):** Olyan helyeken alkalmazzák, ahol a robot folytonos pályairányítással vagy sebességvezérléssel mozgatja a szerszámot, viszonylag bonyolult pályát bejárva (például autókarosszériák festésénél). A kezelő végigvezeti a robot karját a kívánt útvonalon, miközben a vezérlőegység folyamatosan feljegyzi a robotkar helyzetét, így később önállóan visszajátszhatja azt. Nagyméretű robotoknál a robotkar könnyített, hajtások nélküli modelljét mozgatja a betanító.

Ezt a módszert angolul **Master-Slave Teach-in (mester-szolga betanítás)** néven említik.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

ON-LINE programozás

Az on-line programozás fogalma különböző technikákat takar:

➤ **Indirekt betanítás (Indirect Teach-In, vagy egyszerűen Teach-In):**

Egy kézi vezérlőberendezés segítségével a robotot a pálya lényeges pontjaiba mozgatjuk, és ezek helyzetét memorizáljuk. A robot feladata lesz a pontok közötti pálya megtervezése és kiszámítása.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

ON-LINE programozás

Pontvezérlésű robotok programozása

Lényege, hogy a robotot a kezelő számítógép, vezérlőkonzol vagy kézi vezérlőkészülék segítségével tanítja meg a szükséges mozgásokra. A tanítás során a kezelő pontonként halad, és az egyes pontokat külön-külön beírja a robot memóriájába. A vezérlőkonzol a robotra vagy mellé rögzített kezelőpult, míg a kézi vezérlőkészülék egy kisméretű, hordozható billentyűzet. A mozgáspontok rögzítése után valamilyen programnyelven meg kell írni azt a programot, amelyik közli a robottal, hogy mit kezdjen az előzetesen letárolt pontokkal.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

ON-LINE programozás

Pályavezérlésű robotok programozása

A programozó kézzel végigvezeti a robotkart az elvégzendő feladat útvonalán. A mozgás paramétereit ennek során a robot vezérlőegysége önállóan rögzíti. Ehhez természetesen szükséges, hogy a programozó az adott feladat elvégzésében járatos legyen (pl. hegesztésnél tudja a hegesztés mozzanatait stb.). Ezzel a programozási móddal igen bonyolult működések is elérhetőek, de óriási memóriakapacitás kell az útvonal paramétereinek rögzítéséhez.

IPARI ROBOTOK

Az OFF-LINE programozás

Ennek során a programozó egy számítógép termináljánál, a robottól függetlenül fejleszti ki a működést irányító programot. Ezután ezt a programot rögzítik a robot memóriájában. A legnagyobb előnye ennek az eljárásnak, hogy a programozás illetve a programfejlesztés alatt a robotot nem kell kikapcsolni. Ennek az ipari alkalmazásokban van nagy gazdasági jelentősége. Ugyanakkor igen nehéz feladat ilyen programot írni, különösen, ha a működési területen sok tiltott zóna van.

IPARI ROBOTOK

Az OFF-LINE programozás

Offline programozásnál a robot működésének definiálása általában valamilyen magas szintű nyelven történik. A program megírása előtt minden esetben be kell táplálni a bejárando mozgáspálya kitüntetett pontjait. Ez történhet online betanítással, vagy a robottól teljesen függetlenül, szöveges vagy grafikus adatbevitellel.

Bár a TCP helyzetének és orientációjának leírásához elég a robot ízületeinek aktuális állását rögzíteni, a programozó számára ez nem elég szemléletes, és nehezen kiszámítható. Éppen ezért a robot munkakörnyezetében különböző koordináta-rendszereket definiálunk, és a pontokat ezekre vonatkoztatjuk. A következő ábra néhány általánosan használt koordináta-rendszert mutat be.

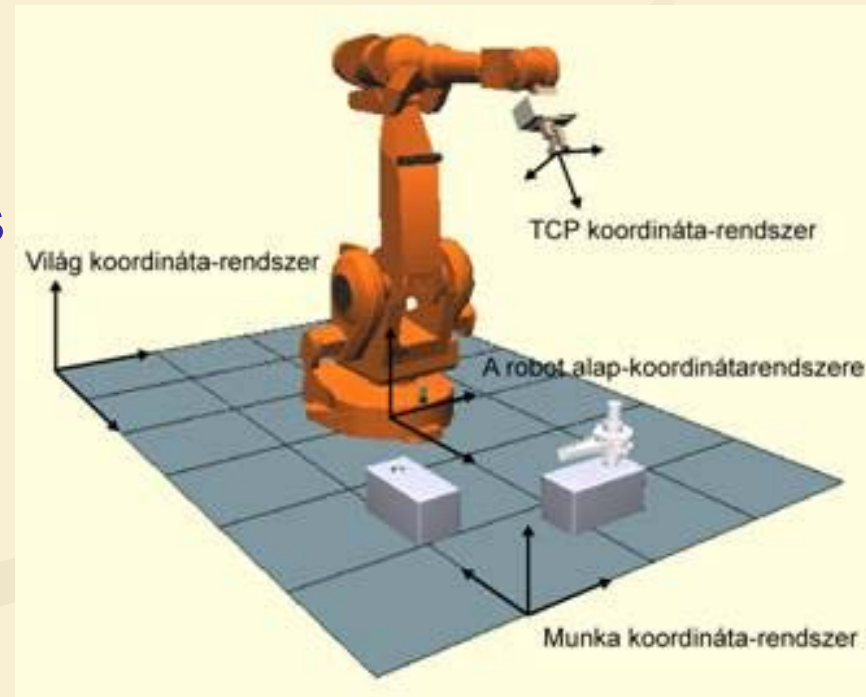
Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

Az OFF-LINE programozás

KOORDINÁTARENDSZEREK

- A **világ (vagy bázis) koordinátarendszer** a teljes munkaterület alap-koordinátarendszere. A TCP mozgását az egyszerűbb esetekben erre vonatkoztatjuk.
- A robot **alap-koordinátarendszerét** legtöbbször – a könnyebb számolás kedvéért – a világ koordinátarendszerrel azonosnak tekintjük. Ha több robot dolgozik együtt a munkatérben, akkor ez nem valósítható meg.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

Az OFF-LINE programozás

KOORDINÁTARENDSZEREK

- A **munka-** vagy más néven **aktuális koordináta-rendszer** az éppen végzett munkafolyamat alapját jelöli. Ehhez a koordináta-rendszerhez rendelhetjük a munkadarabok helyzetét. A munkadarabokhoz további koordináta-rendszereket is rendelhetünk.
- **TCP (szerszám) koordináta-rendszer:** pozíciója és orientációja a világ koordináta-rendszerhez képest egyértelműen definiálja a szerszám helyzetét. A TCP koordináta-rendszerben kiszámíthatjuk a megfogandó munkadarab távolságát és megközelítési irányát.

IPARI ROBOTOK

Az OFF-LINE programozás

Az off-line programozás illetve a szabadon definiált koordináta-rendszerek használata több olyan lehetőséget nyújt, amelyet az egyszerűbb programozási módok nem biztosítottak:

❖ A pálya algoritmikus módszerekkel számítható, így könnyedén beprogramozhatunk olyan ciklikusan változó paraméterű folyamatokat, mint például a rácsszerűen elhelyezkedő furatok egymás utáni elkészítése.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

Az OFF-LINE programozás

❖ A térpontok helyzetét mindig csak abban a koordináta-rendszerben kell megadnunk, amelyikben az a legszemléletesebb, a legkönnyebben számítható. Egy, a munkadarabon levő lyuk helyzetét a leglogikusabb magához a munkadarabhoz – illetve a hozzá rendelt koordináta-rendszerhez – viszonyítani. Ha a munkadarab valamilyen mozgást végez, annak mozgásának alapján – a későbbiekben tárgyalt módszerekkel – a lyuk mozgása is viszonylag könnyedén meghatározható bármely vonatkoztatási rendszerben.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

Az OFF-LINE programozás

Offline programozást szolgáló szoftverek

Az offline programozás az általánosan elterjedt teach in programozással szemben néhány előnyt hordoz, nevezetesen :

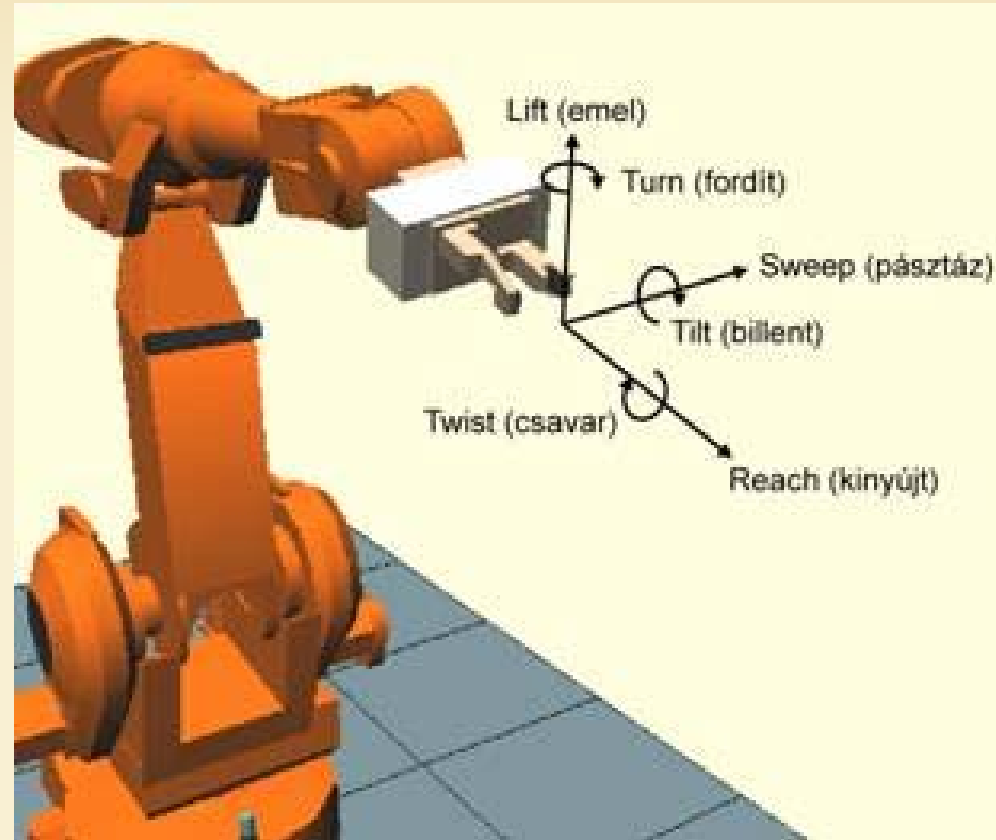
- a program elkészíthető, optimalizálható és leellenőrizhető egy, a robottól független számítógépen, nem vonva ki ezzel a robotot a termelésből,
- elkerülhető a programtervezési és programozási hiba,
- a számítógép nyújtotta szoftveres támogatással, a munkadarab mozgatás okozta időkiesés elmaradásával jelentős mérnöki munka takarítható meg,
- közvetlenül illeszthető CAD programokhoz és az ezekben készített állományokhoz,
- a programok adatai más számítógépes programokhoz, mint munkaidő, hozaganyag- szükséglet, költségek számításához rendelkezésre áll.

A kiállításon látott ROBIN és IOPS programok 3D-s grafikus képernyőkön igen látványosan mutatták be a programozás és a szimuláció lehetőségeit. A szoftverek gazdag szerszámkészlettel, legördülő menüvel és könnyen kezelhető helpekkel tették felhasználó- baráttá az offline programozást. (Forrás: *Az Esseni Nemzetközi Kiállítás a robotika szemszögéből.* Komócsin Mihály Miskolci Egyetem)

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

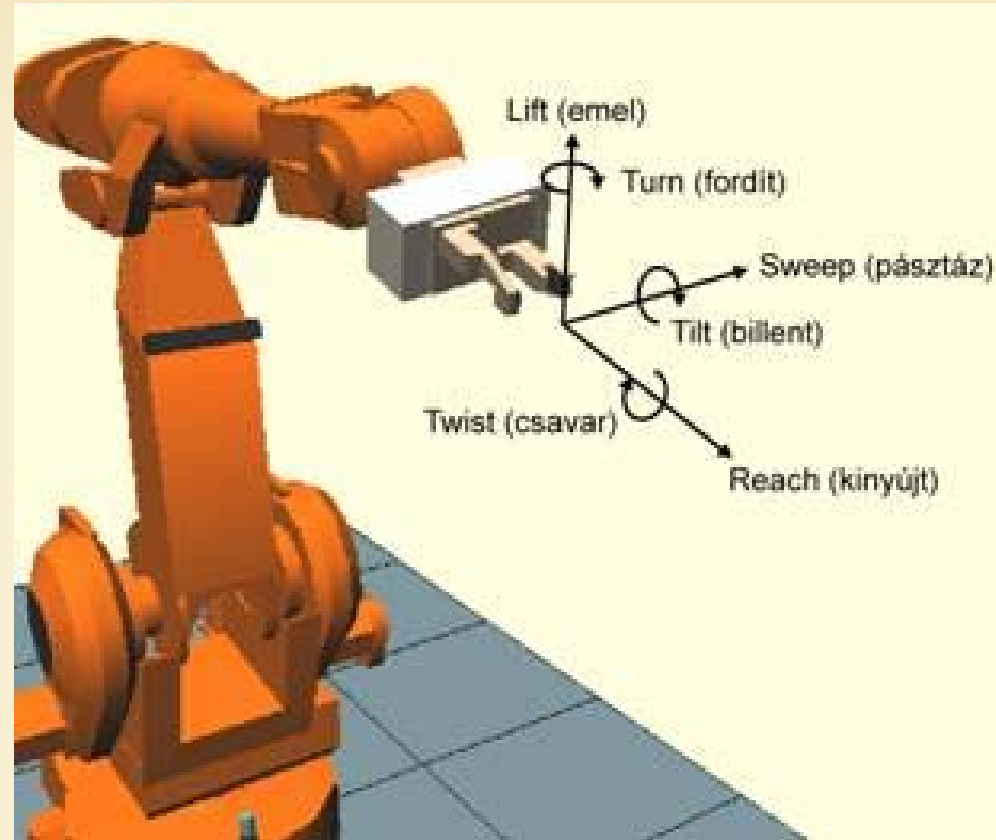
A mozgások definiálása is szemléletesebbé válik, ha a megfelelő koordináta-rendszerre vonatkoztatjuk őket. Az ábra a szerszám szemszögéből elvégezhető mozdulatokat mutatja be: ezek a TCP koordináta-rendszerben történő egyszerű eltolások és elforgatások eredményei.

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

A koordináta-rendszereknek nem kell feltétlenül derékszögűnek lenniük. Ha a robot geometriája mást kíván meg, alkalmazhatunk henger- vagy gömb koordináta-rendszereket is (RTT illetve RRT karoknál) rendszereket is (RTT illetve RRT karoknál).

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

A robot-geometria direkt feladata

A vezérlőegység legalapvetőbb számítási feladata az, hogy az ízületi szögekből és elmozdulásokból meghatározza a TCP helyzetét (a robot alap-koordinátarendszerében). Ezt nevezzük *a robot-geometria direkt feladatának*.

A gyakorlatban megkívánt számítás azonban ennek éppen a fordítottja, vagyis az, hogy a TCP helyzetéből meghatározzuk az ízületi szögeket és elmozdulásokat, s ezáltal a robotot a megfelelő pozícióba állíthassuk. Ez *a robot-geometria inverz feladata*

Dr. Pintér József

IPARI ROBOTOK

A robot-geometria inverz feladata

Többféle módszer létezik az ízületi szögek meghatározásához a TCP helyzetének ismerete alapján (inverz feladat). A számítások sokszor bonyolultak, és a kapott eredmények nem egyértelműek: van, hogy ugyanazt a TCP helyzetet az ízületi szögek más-más kombinációi is előállíthatják, s ezek közül esetleg a munkatér adottságai alapján kell választanunk. Általánosan használható megoldási módok nemigen léteznek, inkább csak sémák, útmutatók. Minden egyes robotra meg kell találni a felépítéséből adódó legegyszerűbb számítást.

Dr. Pintér József

Köszönöm a figyelmet!

The background features several light-colored, wavy lines that flow from the bottom right towards the center, creating a sense of movement and depth.